

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 334

Sjabbat Chol HaMo'eed Pesach

19 Nisan 5770
3 april 2010

Overzicht van en kort inzicht in de Tora-lezing: Sjemot 33:12 – 34:26

Mosjé argumenteert dat G-d in het midden van het Volk moet blijven, ten einde te tonen dat Hij ons werkelijk heeft uitverkozen. Men voelt de unieke relatie tussen G-d en Mosjé, welke het Mosjé toestaat te spreken met G-d op de manier waarop hij dat doet. Op dezelfde tijd dat onze relatie met G-d veranderde ten gevolge van het Gouden Kalf, vroeg Mosjé aan G-d om een intiemer begrip van de G-ddelijke essentie.

G-d stemt toe in Mosjé's verzoek ten gevolge van Zijn speciale gevoelens voor Mosjé. Dan vraagt Mosjé dat G-d meer van Zichzelf onthult aan hem (Mosjé). G-d vertelt Mosjé dat een dergelijke onthulling onmogelijk is, maar dat Mosjé in staat zal zijn om iets meer van G-ds essentie te ervaren. Echter, hij zal niet alles kunnen waarnemen.

Het lijkt vreemd dat speciaal, wanneer de Israëlieten zich in een moeilijke tijd bevinden, Mosjé aan G-d vraagt om Zich aan hem meer te openbaren. Misschien verkeerde Mosje een beetje in een „spirituele paniek”, en vreesde hij dat G-d, Die zo dichtbij het volk op Sinai stond, nu op het punt stond Zich van hen te verwijderen. En Mosje vreesde dat hij het zou verliezen. Mosjé wil het volk redden en zijn eigen verhouding met Hasjem verbeteren. Zo zal hij beter voor het volk kunnen pleiten en het ook beter kunnen leiden.

Dan volgt een gedeelte dat ook op vastendagen wordt gelezen, met de 13 G-ddelijke eigenschappen. Men kan zeggen dat G-d niet alleen het volk had vergeven voor de zonde van het Gouden Kalf, maar dat Hij hen ook leerde hoe Hem te benaderen door middel van het gebed. We moeten niet alleen de 13 eigenschappen reciteren, maar we moeten proberen ze zo veel mogelijk proberen te imiteren. Net zoals Hij genadig is, zo moeten wij genadig zijn, enz. Op deze manier zullen wij Zijn eigenschappen waarlijk leren kennen. Op deze manier beleven wij Zijn eigenschappen en zeggen ze niet alleen maar hardop.

Onze status in verhouding tot andere volken is afhankelijk van hoe wij ons aan de mitswot houden. Het is ons verboden om een verbond te sluiten met andere volken in Erets Jisraël. Het is ons met name verboden te eten of te drinken van offers voor afgoderij. Dit alles om te voorkomen dat we voor hun verleidingen vallen en om gemengde huwelijken te voorkomen. We moeten hun afgodsbeelden vernielen.

We worden geboden om Pesach te vieren in het voorjaar. In een directe link met de Exodus hebben we drie soorten mitswot betreffende de *bechor* – de eerstgeborene: de eerstgeborenen bij de mensen, die gelost moeten worden); de eerstgeborenen van de ksjere huisdieren, die als een geschenk aan de *Kohen* gegeven moeten worden en die niet gelost mogen worden, maar die als een offer gebracht moeten worden. Deze mitswa bestaat ook vandaag nog, ook al hebben we geen *Beit HaMikdasj* meer, en dat maakt de mitswa zeer problematisch. Daarom bevelen onze Geleerden ons aan om een partnerschap aan te gaan met een niet-Jood in het eigendon van een zwanger dier, om zo de mitswa te vermijden; en de eerstgeborene ezel die gelost moet worden – de *pidjon pèter chamor* – is ook een mitswa die in onze tijd nog geldig is, maar waar niet zo'n probleem mee is, omdat er geen heiligheid bij betrokken is, alleen mag men geen profijt hebben van een baby-ezel tot hij gelost is.

Sjavoe'ot en Soekot maken de cyclus van de pelgrimfeesten compleet. Mannen moeten in het *Beit HaMikdasj* verschijnen op die dagen (en niet met lege handen). Deze mitswa (en andere) garanderen ons het behoud van het Land. Sjabbat en de *Sjemitta* [het zevende jaar] van het land worden genoemd.

Het Pesachoffer mag niet gebracht worden zolang de eigenaar nog *chameets* in zijn bezit heeft en hij mag het Pesachoffer ook niet tot de volgende ochtend overlaten. Het moet diezelfde avond nadat het geslacht is, worden opgegeten.

Bikoeriem – de eerste vruchten – moeten naar het *Beit HaMikdasj* gebracht worden en een mengsel van melk en vlees dat samen gekookt is mag niet gegeten worden. Volgens een wet van de Rabbijnen mag men zelfs geen mengsel van melk en vlees eten als het niet samen gekookt werd.

Als maftier wordt gelezen: Bemidbar (Numeri) 28:19-25

Hierin wordt verteld waaruit het *moesaf-offer*, het extra offer op Pesach moet bestaan: twee jonge stieren, één ram en zeven schapen onder het jaar, zonder gebrek. Verder daarbij een meeloffer bestaande uit meelbloem, aangemengd met olie.

Als Haftara wordt gelezen: Jechezkel (Ezechiël) 37:1-14. (Sommigen beginnen bij 36:37).

Inleiding tot de "Sjier HaSjiriem" – Het Hooglied

„Sjier HaSjiriem,” Het Hooglied, is een van de vijf „Megilot,” of heilige geschriften, die deel uitmaken van de Hebreeuwse Bijbel. Het is een tijdloze allegorie van de relatie tussen G-d en het volk van Israël, in termen van de liefde tussen een man en een vrouw. Het wordt gelezen op Pesach, de feestdag dat de bevrijding van het Joodse volk uit de slavernij in Egypte gedenkt.

Op „Sjabbat Chol HaMoed,” de Sjabbat die valt tijdens de tussendagen van het feest, of op de zevende dag van dat feest, als Sjabbat samenvalt met die dag, is het lezen van de Megila van Sjier HaSjiriem opgenomen in de diensten in de meeste synagogen.

Het is zeer toepasselijk dat deze Megila worden gelezen op het Pesach-feest, omdat deze feestdag het „Feest van de lente is,” het feest van de terugkeer van het leven, van creativiteit, van de wereld. Het thema is ‘liefde’, de wedergeboorte, die ook gesymboliseerd wordt door Lente.

Zoals hierboven vermeld, is deze Megila een allegorie voor de relatie tussen God en Israël in termen van de liefde van een man voor een vrouw. De „Masjal,” of de metafoor, richt zich op de man en de vrouw, de „nimsjal” of referent, is de relatie tussen God en het volk van Israël. Volgens de Rambam is de hoogste vorm van relatie tussen een mens en G-d – de relatie gebaseerd op liefde – „Ahavat Hasjem” – zelfs hoger dan de relatie gebouwd op angst of ontzag, „Jirat Hasjem.” De Rambam vervolgt: „Net als wanneer een man van een bepaalde vrouw houdt, hij haar niet kan verwijderen uit zijn gedachten, met zo'n intensiteit moet een persoon Hasjem liefde.

En aangezien het Jodendom de relatie tussen een man en een vrouw als heilig beschouwt, betoogt Rabbi Akiva (Misjna Jadajim 3:5) voor de opname van Sjier HaSjiriem in de Heilige Canon, toen de opname ervan in twijfel werd getrokken, vanwege de kennelijk aardseheid van de Masjal. Hij zei dat als alle andere boeken van de bijbel worden beschouwd als „Kedosjiem – Heilig, dan moet Sjier HaSjiriem worden beschouwd als „Kodesj Kodosjim,” het Allerheiligste van het Heilige, want beide, zijn masjal en zijn nimsjal, zijn heilig.

De Megila (Volgens Rasji)

Rasji, De Meester Commentator op de schriftelijke en de mondelinge Tora, die leefde in Frankrijk tijdens de Eerste Kruistocht, maar die nooit een spoor van dat onheil laat binnentreden in zijn werken, begint met de vermelding van de rabbijnse opmerking dat alle verwijzingen naar Sjlomo in de Megila niet (alleen) verwijzen naar Koning Sjlomo, de zoon van David, maar ook naar God, als de Koning van het Heelal, Die Vrede in de hemel maakt. De naam Sjlomo is gerelateerd aan het woord Sjalom dat betekent vrede, en dat is in feite een van de namen van Hasjem, want dit lied is de heiligste van alle liederen die zijn gezongen door de mens voor God, zoals hierboven uitgelegd.

Volgens *Rasji* is de Megila de Masjal of allegorie van een jonge en mooie vrouw, die zich verloofd en dan trouwt met een koning. Maar heel snel na het huwelijk, is ze ontrouw aan hem, waardoor hij genoodzaakt wordt om haar weg te sturen, in de status van „levende weduwschap,” dat wil zeggen, alsof ze een weduwe is, hoewel haar echtgenoot nog in leven is. Maar zijn liefde voor haar blijft sterk, en hij waakt over haar te allen tijde van achter de schermen, om haar te beschermen. En als ze besluit terug te keren naar hem, en trouw aan hem zal zijn, zal hij haar terugnemen, met een liefde die volledig is hersteld.

De nimsjal, of referent, het object van de Masjal genoemd, is het volk van Israël dat verloofd was, zo te zeggen, met G-d, toen Hij hen uit Egypte leidde. Toen stond ze met Hem onder de *choepa*, het huwelijksbaldakijn op de berg Sinaï, toen Hij haar de Tora gaf. Maar dan, aan de voet van de berg was ze ontrouw aan Hem door de bouw van het Gouden Kalf.

Maar Hij vergaf haar de zonde, en een andere grote zonde (de zonde van de verspieters), en Hij bracht haar uiteindelijk in het Land Israël, waar ze verder zondige. Zijn geduld raakte uitgeput en Hij stuurde haar uiteindelijk in ballingschap. Daar besepte ze dat het veel beter was voor haar, toen ze vroeger met God samen was, dan achteraf met alle valse goden, en ze smacht naar de terugkeer van hun vroegere intieme status, in het Land Israël. Maar als Hij haar benadert, vergeet ze plotseling haar eerdere besluit, en wanneer ze Hem opzoekt, zal hij haar niet accepteren zonder haar complete *tesjoeva* – berouw en inkeer. Maar gedurende de hele tijd van haar ballingschap, waakt hij over haar, van „achter de luiken” en beschermt haar tegen haar vijanden.

DE TEKST VAN DE MEGILA, MET GESELECTEERD COMMENTAAR

Sjier HaSjriem hoofdstuk 1

² Laat hij mij kussen met de kussen van zijn mond ...

Rasji: Ze reciteert dit lied met haar mond in haar ballingschap en in haar weduwschap: „Als Koning Sjlomo (verwijzend naar God) mij maar zou willen kussen met de kussen van zijn mond, net als in oude tijden;” want er zijn plaatsen waar ze kussen op de rug van de hand of op de schouder, maar ik wens en verlang ernaar dat hij zich met mij gedraagt als eerst, als een bruidegom met z'n bruid, van mond tot mond ...

Rasji gaat verder:... Dit is de letterlijke betekenis, en volgens haar allegorische betekenis werd dit gezegd met verwijzing naar het feit dat Hij hun Zijn Tora gaf en tot hen sprak van aangezicht tot aangezicht, en dat die liefde nog steeds zoet is voor hen, meer dan enig genot.

En ze [Israël] zijn ervan verzekerd door Hem, dat Hij weer aan hen zal verschijnen om hen de geheimen van zijn Tora uit te leggen, redenen en de fijne verborgen achtergronden; daarom smeken ze Hem om Zijn woord te vervullen. En dit is de betekenis van „Laat hij mij kussen met de kussen van zijn mond.”

⁴ ...De koning heeft mij in zijn kamers gebracht, we zullen blij zijn en ons in u verheugen, wij zullen ons uw liefde herinneren meer dan wijn, onze oprechte en directe liefde.

(Het vers schakelt over van de verleden tijd naar de toekomst, wellicht als gevolg van de wens voor de toekomstige verlossing van onze huidige ballingschap.)

Rasji: Volgens de allegorische betekenis, verwijst dit naar de sterke en de eenvoudige liefde, zonder bedrog of misleiding, waarmee ik en mijn voorouders van U hielden in die dagen en dat zo blijven doen.

Ook wijzen zij Hem op de liefdevolle vriendelijkheid van hun jeugd, hoe zij Hem volgden in de woestijn, een land van droogte, in de schaduw van de dood, en ook het feit dat ze geen voedsel voor zichzelf bereidden, en dat zij in Hem geloofden en in Zijn boodschapper, Mosjé. En dat zij niet zeiden: 'Hoe kunnen we de woestijn ingaan, naar een plek zonder zaad of voedsel?' Maar zij volgden Hem, en Hij bracht hen in de kamers van de omhulling van Zijn wolken.

Met dit aandenken zijn ze nog steeds gelukkig en blij met Hem, ondanks de armoede en ellende van de ballingschap. En ze genieten van de Tora, en ze herinneren zich die uitdrukking van Zijn liefde meer dan wijn, en de oprechtheid van hun liefde voor Hem.

⁸ Als je niet weet, o schoonste der vrouwen, ga voort in de voetstappen van de schapen en weid uw kinderen naast de woning van de herders.

Dit is de reactie van Hasjem aan het volk van Israël dat vraagt om richting – waarheen te gaan en wat te doen, in de duisternis van de ballingschap –

Rasji: **Als je niet weet** – Dit is het antwoord van de herder: Als je niet weet, Mijn gemeenschap, o jij schoonste der vrouwen, de mooiste van de volken, waarheen je moet gaan om je kudde te voeden, waar je grasland kunt vinden en worden gered uit de handen van degenen die je geweld aandoen, als je wilt leven onder hen, en je niet je kinderen verloren wil zien gaan, denk dan na over de levenswijze van je vroege voorouders, die Mijn Tora accepteerden en zich hielden aan Mijn geboden, en daarna leefden.

De verlossing van de kinderen van Israël ten tijde van de Exodus door Hasjem wordt genoemd, evenals het geven van de Tora. Maar het Joodse Volk bekend:

¹² Terwijl de koning nog aan zijn tafel zat, gaf mijn nardus haar geur weer.

Rasji: **Terwijl de koning nog aan zijn tafel zat** – De Vergadering van Israël antwoordt en zegt: „Dit is allemaal waar, U schonk mij goedheid, en ik betaalde U terug met slechtheid, want terwijl de koning nog steeds aan Zijn bruiloftstafel zat, (dat is op de Sinaï) ...

Gaf mijn nardus haar geur weer – de geur veranderde in stank, want terwijl de Goddelijke Aanwezigheid nog steeds op de Sinaï was, zondigde ik al met het Gouden Kalf. Maar de Schrift gebruikte een uitdrukking van genegeheid: 'gaf haar geur weer,' en schreef niet 'stonk' of 'bedierf', aangezien de Schrift in verfijnde taal spreekt."

¹⁵ Zie je bent bekoorlijk, mijn geliefde, zie, je bent bekoorlijk, je ogen zijn als duiven.

Rasji: **Zie je bent bekoorlijk, mijn geliefde** – Ik (Israël) was beschaamd wegens mijn wandaden, en Hij versterkte mij met woorden van verzoening, en zei (Bamidbar 14:20), „Ik heb vergeven, overeenkomstig uw woorden.” *En zie je bent zeer bekoorlijk, want je ogen zijn als duiven ...* En dit is de allegorie:

... Ik heb je overtreding vergeven, en zie, het is mooi wat je verklaard hebt op de berg Sinaï, „Wij zullen doen,” en zie het was mooi dat je verklaarde: „Wij zullen luisteren;” mooi vanwege de daden van je voorouders, eerlijk wegens je eigen daden, want:

Je ogen zijn als duiven – Er zijn rechtvaardigen onder jou die aan mij kleven als deze duif, wanneer zij eenmaal haar maat herkent heeft, dan laat ze hem niet meer paren met een ander ...

Hoofdstuk 2

¹⁴ Mijn duif in de rotskloven, toon mij je gelaat, laat me je stem horen, want je stem is aangenaam, en je verschijning is bekoorlijk.

Rasji: Dit is gezegd met verwijzing naar de tijd dat Farao hen achtervolgde en hen inhaalde, terwijl zij zich legerden bij de zee, en er was geen plaats om te vluchten voor hen, vanwege de zee, noch was er plaats om naar de zijkant te wenden vanwege wilde beesten.

Waar werden ze mee vergeleken op dat moment? Met een duif die op de vlucht is voor een havik en vlucht in de spleten van de rotsen, en daar siste de slang tegen haar. Moest ze naar binnen gaan? Daar was de slang; moest ze naar buiten gaan? Daar was de havik. Daarop, zei de Heilige, Gezegend is Hij, tegen haar (Israël): „Toon mij je gelaat, de kwaliteit van je daden, tot wie je je wendt in tijd van nood ...”

Laat Me je stem horen – „En de Israëlieten schreeuwden het uit tot God.” (Sjemot 14:10)

¹⁶ Mijn geliefde is van mij, en ik ben van hem, die weidt tussen de rozen. ¹⁷ Tot de dag zich uitspreidt en de schaduwen vluchten.

Rasji: (De allegorische betekenis is) **Mijn geliefde is van mij** ... – Hij eiste al Zijn ‘behoefte’ van mij, en Hij beveelt alleen mij: „Breng het Pesachoffer, heilig de eerstelingen, maak een tabernakel, breng brandoffers” en Hij heeft iet dergelijks niet gevraagd van een ander volk ...

En ik ben van hem – Al mijn behoeften heb ik aan Hem gevraagd en niet aan andere goden.

Die weidt – zijn schapen.

Tussen de rozen – In een aangename, rustige en mooie weide.

Tot de dag zich uitspreidt – Dit verwijst naar het voorafgaande vers: „Mijn geliefde is van mij en ik ben van hem,” tot het moment dat de ongerechtigheid veroorzaakt dat de zon mij brandt in de hitte van de dag, en de hitte sterk toeneemt.

En de schaduwen vluchten – Wij hebben gezondigd met het Gouden Kalf, hebben gezondigd met de Spionnen. (Daarom) "En de schaduwen vluchten" - de verdiensten die ons beschermden, verdwenen – wij wierpen Zijn juk af.

Hoofdstuk 3

¹¹ Ga heen, o dochters van Zion, en kijk naar Koning Sjlomo, naar de kroon waarmee zijn moeder hem kroonde op de dag van zijn bruiloft, en op de dag van de vreugde van zijn hart.

(De volgende opmerking van Rasji illustreert de mate van liefde waarmee een mens verondersteld wordt God lief te hebben – in de wetenschap dat alle verwijzingen naar ‘Sjlomo’ verwijzingen naar God zijn)

Rasji: ... Rabbi Nechunja heeft gezegd: „Rabbi Sjimón bar Jochai vroeg Rabbi Jossee, ‘Heeft u misschien van uw vader een uitleg gehoord van ‘naar de kroon waarmee zijn moeder hem kroonde?’ Hij antwoordde hem: ‘Het kan worden begrepen met behulp van een parabel over een koning en die een enige dochter had. Hij hield buitengewoon veel van haar. Hij kon niet stoppen haar te koesteren tot hij haar (uit liefde) ‘mijn dochter’ noemde, zoals het wordt gezegd (Psalmen 45:11), *Luister, dochter, en zie!* Hij hield niet op haar te koesteren totdat hij haar ‘Mijn zuster noemde’, zoals er staat geschreven (Sjier HaSjiriem 5:2): *Open je voor mij, mijn zuster, mijn geliefde.* Hij hield niet op haar te koesteren tot hij haar ‘mijn moeder’ noemde, zoals er gezegd is (Jesjahoe 50:1): *Luister naar Mij, Mijn volk en Mijn natie* (וְלֵאמֹר [oele-oemie]), *geef gehoor aan Mij.* Maar het woord וְלֵאמֹר – *oele-oemie* [Mijn volk] is geschreven zonder de letter *vav*, zodat het kan worden geïnterpreteerd als וְלֵאמֹר – *oele-imie* – en mijn moeder.” Bij het horen van dit, stond Rabbi Sjimón bar Jochai op en kuste hem op het voorhoofd. (Sjier HaSjiriem) *Rabba*)

In de volgende paragraaf voorspelt Koning Salomo, de bouwer van de Eerste Tempel, in een geest van Profetie de uiteindelijke vernietiging ervan door de Babyloniërs, ongeveer vierhonderd jaar later.

Hoofdstuk 5

² Ik lag te slapen, maar mijn hart was wakker. Een geluid! Mijn geliefde klopt! Open voor mij, mijn zuster, mijn geliefde, mijn duif, mijn volmaakte, want mijn hoofd is gevuld met dauw, mijn haarlokken met de regens van de nacht.

Rasji: Ik lag te slapen – Toen ik vredig en rustig was in de dagen van de Eerste Tempel, verwaarloosde ik de aanbidding van de Heilige, Gezegend is Hij, als iemand die sluimert en in slaap valt.

Maar mijn hart was wakker - Dit verwijst naar de Heilige, Gezegend is Hij. Zo is het uiteengezet in de *Pesikta* (een Midrasj): „De Heilige, Gezegend is Hij, Die de rots [sterkte] is van mijn hart en mijn deel [Psalmen 73:26] was wakker om mij te bewaken en om mij goed te doen.”

Een geluid! Mijn geliefde klopt! – Hij laat Zijn Goddelijke Aanwezigheid op de Profeten rusten en waarschuwt mij via hen door hen elke dag met waarschuwingen te sturen, zoals er staat geschreven [Jeremiahoe 7:25]: *Vanaf de dag dat jullie vaders uit Egypte kwamen tot op deze dag heb Ik jullie al Mijn dienaren – de profeten – gestuurd.*

Open voor mij – Veroorzaak Mij niet je te verlaten.

Want mijn hoofd is gevuld met dauw – Dit is een uitdrukking van een man die 's nachts komt kloppen op de deur van zijn geliefde. Hij zegt: 'Uit liefde voor jou kom ik 's nachts, in een tijd van dauw of regen.' En de allegorie van *want mijn hoofd is gevuld met dauw* is dat ik vol van goede wil en tevredenheid ben, wegens je voorvader Abraham (het 'hoofd'), want zijn daden waren voor mij als aangename dauw. En zie, nu kom ik naar jou toe, beladen met zegeningen en met de terugbetaling van de beloning voor je goede daden als je naar mij terugkeert.

Mijn haarlokken met de regens van de nacht – In Mijn hand zijn vele verschillende soorten straffen, om degenen die mij verlaten en degenen die mij provoceren, te straffen.

De regens van de nacht – de ontberingen en de vermoeidheid.

3 Ik heb mijn kleren uitgetrokken, hoe kan ik ze weer aandoen? Ik heb mijn voeten gewassen, hoe zal ik ze bevuilen?

Rasji: Ik heb mijn kleren uitgetrokken – Dat wil zeggen, ik heb al geleerd mezelf aan te passen aan een ander leven, ik heb al de dienst van andere goden geaccepteerd, ik kan niet meer naar U, Hasjem, terug te keren! ... En de uitdrukking 'ik heb mijn kleren uitgetrokken, ... Ik heb mijn voeten gewassen,' is een uitdrukking van het antwoord van een overspelige vrouw die niet de deur voor haar man wil openen.

4 Mijn geliefde strekte zijn hand uit vanuit het gat, en mijn ingewanden roerden zich wegens hem.

Rasji: Mijn geliefde strekte zijn hand uit vanuit het gat – dat naast de deur is, en ik zag zijn hand, en de beroeringen van mijn ingewanden bewogen mij om terug te keren naar zijn liefde en om mij voor hem te openen.

5 Ik stond op om mijn geliefde te openen en mijn handen dropen van mirre, en van mijn vingers vloeide de mirre op de handgrepen van het slot.

Rasji: Ik stond op om mijn geliefde te openen en mijn handen dropen van mirre – Dat wil zeggen, van ganser harte en met een verlangende ziel, als iemand die zich siert om zichzelf geliefd te maken bij haar man met een aangename geur.

Dropen van mirre - Een geur die zich in alle richtingen verspreidt.

6 Ik opende voor mijn geliefde, maar helaas, mijn geliefde was weg en verdwenen. Mijn ziel ging weg toen hij sprak, ik zocht hem, maar vond hem niet, ik riep hem, maar hij antwoordde niet.

Rasji: Mijn ziel ging uit toen hij sprak – Want hij zei: „Ik zal niet in je huis komen, omdat je mij eerst niet wilde openen.”

Conclusie

Na amper wat aan de oppervlakte van Megilat Sjier HaSjiriem – het Hooglied – te hebben gekrabbeld, zullen we trachten G-d na te doen en „bergen overslaan en over valleien heen springen” (Sjier HaSjiriem 2:8), naar het einde van de Megila, en afsluiten met de laatste vers:

Hoofdstuk 8

14 Vlucht, mijn geliefde, en vergelijk jezelf met een gazelle of een jong hert op bergen van specerijen.

Rasji: Vlucht, mijn geliefde - Om de Verlossing te bespoedigen, en laat Uw Goddelijke Aanwezigheid rusten ...

Op bergen van specerijen – Dit is een verwijzing naar de berg Moria en de Heilige Tempel; moge het spoedig worden herbouwd in onze dagen. *Amein.*

Een jaarlijkse wederopstanding

Uit Sjeem MiSjmoeël

De Haftara voor Sjabbat Chol HaMo'eed Pesach is het 37e hoofdstuk van Jechezkel [Ezechiël]. Dit gaat over de profetie van de droge beenderen. In die profetie ziet Jechezkel een vallei vol met droge botten, waarvan G-d belooft dat ze weer tot leven zullen komen. Zelfs als alle hoop op een wedergeboorte verloren is, ziet de profeet de botten bij elkaar komen, zichzelf met vlees bedekken en weer tot leven komen. Deze profetie heeft betrekking op de *techiat hametiem* (de wederopstanding van de doden), die in de uiteindelijke toekomst zal plaatsvinden. De *Toer* haalt Rav Hai Gaon aan (Orach Chajiem 490), en legt uit dat dit fenomeen zal gebeuren tijdens Pesach; vandaar de gewoonte om dit te lezen op Chol HaMo'eed.

Laat ons eens nagaan, voorzover mogelijk, wat het verband is tussen de aard van de *techiat hametiem* en Pesach. Onze Geleerden verklaren dat G-d aan Avraham beloofde:

Wanneer je nakomelingen nog slechts lijken zijn, zonder spieren en beenderen, dan zullen jouw verdiensten voor hen opstaan (of: hen doen opstaan).

(*Bereisjet Rabba* 44:16)

Daar het algemeen bekend is dat Avrahams speciale eigenschap *chesed* – liefde – was, is het redelijk te veronderstellen dat de wederopstanding een reactie daarop is, als een gebaar van pure *chesed* van G-d. Pesach is de tijd dat G-d deze pure *chesed* aan Israël demonstreerde, toen hij hen uit Egypte voerde, hoewel zij misschien zijn genade niet verdiend hadden. Inderdaad, van de drie feesten wordt Pesach gekarakteriseerd als het feest dat het meest de eigenschappen van Avraham weerspiegelt. Dus Pesach, dat bekend staat als een tijd van *chesed*, is speciaal geschikt voor de *chesed* van *techiat hametiem*.

Misschien kunnen we dit idee nog wat verder uitbreiden. Zoals er een uiteindelijke en definitieve *techiat hametiem* zal zijn omstreeks de tijd van Pesach, zo zal er ieder jaar een soortgelijke, maar kleinere wederopstanding zijn. Volgens hetzelfde idee als in de bovengenoemde midrasj, zijn er mensen die alleen maar 'dode lichamen zijn, zonder spieren of botten.' Dat wil zeggen, dat zij geen enkele relatie hebben met het Jodendom of iets van de innerlijke kracht die de gehechtheid aan Tora biedt. Op deze tijd van het jaar staat de verdienste van Avraham op voor zulke mensen en helpt hen terug te keren naar het pad van hun voorouders. Dit is inderdaad wat Jechezkel profeteert in onze haftara:

Ik zal Mijn geest in jou leggen en je zult leven

(Jechezkel 37:14)

Hieraan zijn geen voorwaarden verbonden. G-d geeft de verdwaalde Jood een kans om op het goede pad terug te keren, ongeacht zijn verdiensten, net zoals Hij in de toekomst de doden zal doen herleven. Het enige wat hij hoeft te doen is een beetje meer te willen weten of ernaar te streven om G-ds bestemming voor het Joodse volk te appreciëren. Maar als iemand geen enkele behoefte heeft en absoluut geen verlangen naar een geestelijk leven, dan verliest hij deze gelegenheid. Hij toont aan, dat als hij in Egypte geweest was, in de diepte van de geestelijke duisternis, hij zelfs zijn deerniswekkende toestand niet had willen verlaten. Hij zou zijn gestorven tijdens de drie dagen van duisternis, samen met de rijke Joden die zodanig geassimileerd waren, dat ze geen behoefte hadden om Egypte te verlaten toen de verlossing kwam. [Zie *Sjemot Rabba* 14:3.] Zij waren zo ondergedompeld in materialisme, dat zij zichzelf niet konden wegrukken naar een nieuwe, geestelijk geöriënteerd bestaan. Net zoals er op die eerste Pesach geen hoop was op verlossing voor die trieste Egyptofielen, zo ook zal iemand zonder verlangen geen baat hebben bij onze Pesach en de spirituele ontwaking die het aanreikt.

Wat kan zo iemand doen als hij geen verlangen heeft naar G-d en de Tora? Hij moet zichzelf in dezelfde positie voorstellen als zijn voorouders in Egypte en geestelijke inspiratie proberen te krijgen van hun houding. Zij maakten zich zorgen dat de verlossing nimmer zou komen, met name niet in de tijd van Mosjé, toen nog maar 210 van de 400 jaar voorbij waren van de ballingschap die aan Avraham was beloofd. Ze hadden het 49e niveau van geestelijke ongevoeligheid bereikt, nog maar één enkele stap van totale vergetelheid. Ze hadden het gevoel dat ze niet meer in staat waren nog eens 190 jaar van onderdrukking te verduren, zonder weg te slippen in afgrond waaruit geen ontsnappen meer mogelijk is. Maar zij wanhoopten niet, erop vertrouwend dat G-d hen niet in de steek zou laten, en ze keken uit naar de vervulling van de belofte. In feite was deze wens, in het gezicht van zulke tegenslag, op zichzelf reeds de eerste oorzaak van de verlossing.

Het is deze levensbeschouwing die de Joden geërfd hebben van hun voorouders. Zelfs wanneer de verdrukking overweldigend is, of als de Jood niets voelt voor zijn G-d of zijn volk, hoeft hij niet te wanhopen. Hij moet de hoop niet opgeven, daar G-d beloofd heeft dat verlossing en nabijheid tot Hem zullen komen, zelfs op een individueel niveau. Deze mogelijkheid om herboren te worden, zelfs in het gezicht van hopeloze persoonlijke of nationale omstandigheden, is zoals we hebben uitgelegd, een speciale eigenschap van Pesach. En net als bij onze voorouders in Egypte is het de uitgesproken hopeloosheid van de situatie die de verlossing brengt.

Dit geeft ons een nieuw inzicht in de profetie van Jechezkel:

Hij zei tegen mij: „Mensenkind, deze botten vormen het hele huis van Israël. Let op, ze zeggen: ‘Onze beenderen zijn uitgedroogd. Onze hoop is verloren; we zijn afgesneden.’ Daarom, profeteer en zeg tegen hen: ‘Aldus heeft Hasjem G-d gezegd: Zie, Ik open jullie graven en voer jullie op uit het graf, Mijn volk, en breng jullie terug naar de grond van Jisraël.’ ”

(Ibid., 11-12)

Het is niet alleen maar zo dat G-d verlossing brengt als de situatie uiterst dringend is; echter, het is juist vanwege die hachelijke situatie dat er weer hoop kan ontstaan. Want als alles verloren lijkt en het volk zich tot G-d wendt voor hulp, dan verzekert Hij hun dat hij hen zal helpen opnieuw te beginnen.

HILCHOT CHOL HAMO'EED

(De voorschriften voor de tussendagen van Pesach)

Uit de Kitsoer Sjoelchan Aroech

HOOFDSTUK 104 : Chol Hamo'eed - de tussendagen van Jom Tov

1. Sommige *melachot* zijn verboden op *Chol Hamo'eed* en een anderen zijn toegestaan. Alles wat nodig is voor de bereiding van eten op *Chol Hamo'eed* of *Jom Tov* is toegestaan. Ook werkzaamheden ter voorkoming van een verlies [*davar haäveed*] zijn toegestaan, dat wil zeggen, dat men die werkzaamheden mag verrichten, die, wanneer men ze niet doet, tot een verlies zouden lijden. Maar men moet heel goed oppassen dat men op *Chol Hamo'eed* geen verboden *melachot* doet, want onze Geleerden hebben gezegd [*Pesachiem* 118a] dat wie *Chol Hamo'eed* overtreedt, die is als iemand die afgoden dient.
2. Onze Rabbijnen hebben ons ook geleerd [*Pirkei Avot* 3:11], dat wie *Chol Hamo'eed* niet respecteert, geen aandeel heeft in de Komende Wereld, ook al leert hij Tora en doet hij goede daden. „Niet respecteren” betekent dat men die dagen niet eert met extra eten en drinken en mooie kleren. Daarom is ieder mens verplicht *Chol Hamo'eed* eer te bewijzen overeenkomstig zijn middelen en om nette kleren te dragen.
3. Werk dat, wanneer het niet gedaan wordt, een verlies oplevert, mag men ook door een andere Jood laten doen, zelfs tegen betaling; maar wat geen verlies veroorzaakt, maar dat men nodig heeft voor het feest, mag men niet door een andere Jood laten doen tegen betaling, maar dat moet men laten doen door een niet-Jood. Wanneer men geen niet-Jood kan vinden en als men het ook niet zelf kan doen, dan is het toegestaan om het een andere Jood te laten doen tegen betaling.
4. Men mag alleen iets doen om een verlies te voorkomen wanneer het onmogelijk was om dat vóór het feest te doen. Maar als het wel mogelijk was geweest om het vóór de *Jom Tov* te doen, maar als men het heeft laten liggen tot *Chol Hamo'eed*, dan is het verboden dat werk te verrichten op *Chol Hamo'eed*.
5. Alle werkzaamheden die verboden zijn op *Chol Hamo'eed*, mag men [tegen betaling] laten doen door een Jood die geen voldoende middelen heeft om in zijn behoeften voor de feestdagen te voorzien, opdat hij iets te eten heeft. Men laat hem dat dan in ieder geval in beslotenheid doen. Zulk werk mag men dan niet door een niet-Jood laten doen, maar als het voor een *mitswa* is, is het toegestaan.
6. Zelfs werkzaamheden die zijn toegestaan, mag men niet doen voor een niet-Jood.
9. Het is verboden iets dat [met de bodem] verbonden is, los te trekken of te plukken, tenzij de vruchten zouden weggroten wanneer men wacht tot na *Jom Tov*. Maar het is toegestaan te plukken wat men voor het feest nodig heeft om te eten. Daarbij hoeft men zich niet te beperken maar mag men royaal plukken en als er dan meer is dan men nodig heeft, dan geeft dat niets. (...)
11. Het is verboden zich te scheren [en zijn haren te (laten) knippen] op *Chol Hamo'eed*, ook als men zich op *erev Jom Tov* geschoren heeft. (...)
12. Ook het knippen van nagels is verboden op *Chol Hamo'eed*. Maar wanneer men ze op *erev Jom Tov* geknipt heeft, dan mag men ze ook op *Chol Hamo'eed* knippen. Ook een vrouw die in het *mikwe* moet, mag haar nagels knippen.
13. Het is verboden kleren te wassen, zelfs als die nodig zijn voor de *Mo'eed*, tenzij het absoluut onmogelijk was ze vóór de feestdag te wassen. Ook luiers voor baby's mag men wassen, omdat baby's nu eenmaal veel plassen en men dus veel luiers nodig heeft¹, maar men moet het wel in beslotenheid doen.
14. Al wat gedaan moet worden voor de gezondheid, mag men doen, zowel voor een mens als voor een dier.
15. Het is toegestaan rekeningen te noteren die men zou vergeten wanneer men ze niet zou opschrijven, hetgeen tot een verlies zou leiden. En alles wat ten behoeve van de *Jom Tov* is, mag men opschrijven. Maar andere dingen schrijven is verboden. Een brief die men aan zijn vrienden stuurt, moet men wat anders schrijven dan normaal, bijvoorbeeld door de eerste regel krom te schrijven. Voor alles wat men mag schrijven, mag men ook een pen en inkt gereed maken.
16. Wie geld nodig heeft, zelfs al is het niet voor het feest, maar vreest, dat als hij wacht tot na het feest, hij het niet meer kan krijgen, die mag schrijven als de geldschieter hem het geld niet wil lenen zonder een schuldbekentenis,.

---

1. Ook kleren van kleine kinderen die zich vaak vuil maken, mag men wassen op *Chol Hamo'eed* (*Sj.A.* 534:1 en *M.B.* 7).

17. Men sluit geen huwelijk op Chol Hamo'eed want men vermengt niet de ene *simcha* [feestelijkheid] met de andere *simcha*. Het is wel toegestaan om opnieuw te trouwen met de vrouw van wie men eerder gescheiden was. Het is ook toegestaan een feestmaaltijd te houden ter ere van een *brit mila* [besnijdenis] of ter ere van een *pidjon haben* [lossing van een eerstgeborene] en ter ere van een verloving.

18. Men mag arbeiders in dienst nemen, zelfs Joden, om werk te verrichten na de feestdagen.

19. Het is toegestaan buiten de *techoem* [Sjabbatgrens] te gaan, zowel te voet als met een voertuig als op een paard.

HOOFDSTK 105: Dingen die verboden zijn omdat zij een last zijn

1. Het is op *Chol Hamo'eed* verboden huishoudelijke voorwerpen te verplaatsen of te dragen van een woning op de ene binnenplaats naar een woning in een andere binnenplaats [of van het ene flatgebouw naar het andere flatgebouw], zelfs niet van een minder fraaie woning naar een mooiere woning. Echter verplaatsing van de ene woning naar de andere woning op dezelfde binnenplaats [of binnen hetzelfde flatgebouw] is toegestaan. En ook wanneer twee binnenplaatsen naast elkaar liggen, verbonden door een deur, dan mag men daardoorheen de dingen overbrengen. En in geval [ter voorkoming van] van een verlies mag men het zelfs vervoeren van de ene stad naar de andere. En ook is het toegestaan dingen te vervoeren van een vreemde woning naar een eigen woning, want dat wordt beschouwd als een feestvreugde, want het is een vreugde om op Jom Tov te wonen in een eigen woning.

HOOFDSTUK 106: Koop en verkoop tijdens Chol Hamo'eed

1. Alle handel is verboden, zowel inkoop als verkoop. Maar wanneer zich een buitengewone winstmogelijkheid voordoet, mag men in stilte kopen en verkopen. Men moet dan op Jom Tov meer uitgeven dan men oorspronkelijk van plan was.

2. Als iemand handelswaar heeft, waarvan hij vreest dat als hij die niet nu verkoopt, hij de inkoopwaarde ervan verliest, dan is het toegestaan het te verkopen [op Chol Hamo'eed], om zo een verlies te voorkomen. Maar wanneer er geen vrees bestaat voor een verlies, maar de verwachting is alleen dat er later [na Chol Hamo'eed] geen winst zal worden gemaakt, dan is het verboden om te verkopen [op Chol Hamo'eed]. Want het gemis van winst wordt geen verlies genoemd.²

5. Dingen die men tijdens Chol Hamo'eed nodig heeft, zoals vruchten en kruiden, mag men op de gewone manier verkopen, zelfs in het openbaar. En daar het is toegestaan om de winkel open te maken voor Joden, mag men ook verkopen aan niet-Joden.

6. Het is de gewoonte om toe te staan dat men schuldvorderingen int [tijdens Chol Hamo'eed], zelfs van andere Joden, want [het uitstellen daarvan] wordt beschouwd als iets dat verlies veroorzaakt.

7. Men mag een niet-Joodse vaste klant geld lenen op rente, want het is ter voorkoming van een verlies, opdat hij geen vaste klant ergens anders wordt. Wanneer men geld leent tegen rente aan een niet-Jood die geen vaste klant is, dan spendeert men het geld van de interest van één week voor de feestvreugde. Het is verboden goederen te verkopen aan iemand die geen vaste klant is en daarbij helpt het niet als men het [daarmee verdiende geld] uitgeeft voor de feestvreugde. Maar aan een vaste klant is het toegestaan, want dat voorkomt verlies, dat ontstaat als hij ergens anders vaste klant wordt.

---

². De *Misjgeret HaSjoelchan* 1 adviseert soepelheid voor een koopman die op een klein budget leeft en die, wanneer hij handel mag drijven op Chol Hamo'eed, iets uitgebreider feest kan vieren. Gezien de hoge vaste lasten voor een zakenman zijn de rabbijnen tegenwoordig soepel wanneer hij zijn zaak openhoudt tijdens chol Hamo'eed, want sluiten zou dan een groot verlies kunnen betekenen.